

Udział pododdziałów sił zbrojnych w sytuacjach kryzysowych na przykładzie 21 Brygady Strzelców Podhalańskich

I. Geneza powstania 21 BSP

Tradycje wojskowe wśród górali polskich sięgają końca XVI wieku, kiedy to król Stefan Batory stworzył piechotę wybraniecką z chłopów zamieszkujących między innymi starostwo nowotaraskie. W kolejnym wieku oddziały formowane z obywateli Rzeczypospolitej zamieszkujących tereny górskie brały czynny udział w walkach w czasie „potopu szwedzkiego”, skutecznie przyczyniając do obrony i wyparcia Szwedów z wielu miejscowości. Wiek XVIII to aktywny udział ludności pochodzenia góralskiego między innymi w Konfederacji Barskiej, a także w walkach o obronę granic Rzeczypospolitej. Tereny zamieszkiwane przez górali po okresie rozbiorów znalazły się głównie w zaborze austriackim. W okresie „wiosny ludów” górale czynnie występowali przeciwko Austrii, do najbardziej znanych zrywów niepodległościowych należało powstanie w Chochołowie, które do kart historii przeszło jako Poruszenie Chochołowskie. Powstanie to stało się podwaliną dla późniejszych ruchów narodowowyzwoleńczych na terenach górskich.

Początkiem XX wieku na ziemiach pod zaborami powstawało wiele organizacji paramilitarnych do największych z nich zaliczały się: Związek Strzelecki, Polskie Drużyny Strzeleckie i Drużyny Bartoszwowe oraz Polowe Drużyny Sokole. Ich odpowiednikami na Podhalu stały się Drużyny Podhalańskie. Wśród wielu twórców tych drużyn można wymienić między innymi Andrzeja Galicę, Władysława Orkana i Feliksa Gwiżdża, którzy byli organizatorami

zjazdów Podhalan, na których zapadła decyzja o utworzeniu tej formacji jako zbrojnego pogotowia Podhala na wypadek nadciągającej wojny. Przygotowanie górali do walki o niepodległą Polskę obejmowało ćwiczenia bojowe z elementami musztry, orientacji w terenie, służby zwiadowczej, a także udzielania pierwszej pomocy rannym, organizowano też manewry z udziałem kilku drużyn i prowadzono kursy instruktorskie. Drużyny podhalańskie, tworzone w latach 1912–1914, działały na całym Podhalu i skupiły w swoich 76 drużynach około 5 tysięcy członków.

Po wybuchu I wojny światowej większość ochotników z drużyn podhalańskich wstąpiła do legionów służąc w II brygadzie, zwanej „Karpacką” lub „Żelazną” zasilając szeregi 3 pułku piechoty. Znaczna też część ochotników z terenów górskich, w tym wielu znanych artystów i literatów z Podhala odbywała służbę w 4 i 6 pułku piechoty, które wchodziły w skład III Brygady Legionów.

Odzyskanie niepodległości umożliwiło utworzenie regularnych jednostek Wojska Polskiego, także tych o rodowodzie i charakterze podhalańskim. Pierwszą formacją górską utworzoną na ziemiach polskich był 1 Pułk Strzelców Podhalańskich, który powstał w trzeciej dekadzie listopada 1918 r., na bazie 20 Galicyjskiego Pułku Piechoty Księcia Pruskiego Henryka w Nowym Sączu z inicjatywy płk. Andrzeja Galicy ówczesnego dowódcy Okręgu Wojskowego Podhalańskiego.

Drugą jednostką posiadającą charakter formacji górskiej był 3 Pułk Strzelców Podhalańskich wywodzący się z armii gen. Józefa Hallera, który przybył na ziemie polskie jako 2 Pułk Instrukcyjny Grenadierów-Woltyżerów, następnie został przemianowany na 151 pułk piechoty Strzelców Kresowych, a w październiku 1919 r. nadano mu nazwę 3 Pułku Strzelców Podhalańskich i rozlokowano we wsiach okalających Bielsko.

Kolejną jednostką górską wywodzącą się z hallerowskich pułków Armii Polskiej we Francji był 4 Pułk Strzelców Podhalańskich, który do kraju przybył w czerwcu 1919 r. Początkowo stacjonował w Skierniewicach jako 143 pułk piechoty Strzelców Kre-

sowych, w marca 1920 r. został przeniesiony do Cieszynie i otrzymał nazwę 4 Pułk Strzelców Podhalańskich.

Wszystkie te pułki wraz z 21 pułkiem artylerii lekkiej stacjonującym w Rzeszowie wchodziły w skład 21 Dywizji Piechoty Górskiej w Bielsku, która swoją nazwę otrzymała w 1925 r. Dowódcami tej dywizji byli między innymi gen. Andrzej Galica, a także gen. Józef Kustroń.

Drugą dywizją w przedwojennym Wojsku Polskim o charakterze typowo górskim była stacjonująca w Przemyślu 22 Dywizja Piechoty Górskiej, która w swoim składzie posiadała następujące jednostki:

2 Pułk Strzelców Podhalańskich, który powstał na bazie kadry austriackiego 32 Pułku Obrony Krajowej stacjonującego w Bochni. Za datę powstania pułku przyjmuje się grudzień 1918 r., kiedy połączono pluton karabinów maszynowych z kompaniami z Bochni i Nowego Targu, a następnie w grudniu 1920 r. pułk został przeniesiony do Sanoka.

Drugim pułkiem wchodzącym w strukturę 22 Dywizji Piechoty Górskiej był 5 Pułk Strzelców Podhalańskich, którego formowanie rozpoczęło się w listopadzie 1918 r. we Włoszech na bazie pułku piechoty. Do kraju przybył w maju 1919 r. jako 46 Pułk Strzelców Kresowych, początkowo stacjonował na Górnym Śląsku, następnie został przemianowany na 5 Pułk Strzelców Podhalańskich i na macierzysty garnizon wyznaczono mu miasto Przemyśl.

Kolejną jednostką był utworzony w grudniu 1918 r. jako 5 pułk strzelców polskich na ziemi włoskiej armii gen. Józefa Hallera 6 Pułk Strzelców Podhalańskich, który przybył do Polski w kwietniu 1919 r. Następnie został przemianowany na 47 pułk piechoty Strzelców Kresowych, a swoją nazwę 6 Pułk Strzelców Podhalańskich otrzymał w październiku 1921 r. Do jednostek tej dywizji zaliczał się także stacjonujący w Przemyślu 22 Pułk Artylerii Lekkiej, który powstał we Francji w 1919 r. jako 2 Pułk Artylerii Polowej w tym samym roku przybył do Polski w składzie armii gen. Józefa Hallera.

Wszystkie te formacje zasilone ochotnikami i poborowymi z Podhala, Żywiecczyzny, Beskidów i innych rejonów Karpat brały czynny udział w wojnie polsko-bolszewickiej walcząc na frontach polsko-rosyjskim i polsko-ukraińskim.

W latach międzywojennych żołnierze „górale” uczestniczyli w różnego typu szkoleniach obejmujących nie tylko ćwiczenia wojskowe, ale także jazdę na nartach, ćwiczenia wysokogórskie czy wspinaczkę. Podhalańczyków można było podziwiać w uroczystościach patriotycznych, kulturalnych i oświatowych.

Po wybuchu drugiej wojny światowej w Wojsku Polskim istniały tylko dwie formacje o podhalańskim rodowodzie były to 21 i 22 Dywizja Piechoty Górskiej. Obydwa te związki taktyczne rozpoczęły walkę z niemieckim okupantem już od pierwszych dni wojny. 22 Dywizja Piechoty Górskiej weszła w skład Armii „Kra-ków” tocząc zacięte boje w okolicach Trzebini, Krzeszowic, następnie pod Czarnocinem, Wiślicą, Nizinami i Rytwianami, wskutek czego zasadnicza część dywizji przestała istnieć 10 września 1939 r. Natomiast 21 Dywizja Piechoty Górskiej weszła w skład Grupy Operacyjnej „Boruta”, która stanowiła część Armii „Kra-ków”, swój bojowy szlak rozpoczęła broniąc południowej granicy w okolicach Cieszyna, następnie walcząc między innymi pod Myślenicami, Mszaną, Wiśniową i dalej wycofując się na wschód znalazła się na Lubelszczyźnie, gdzie pod Ułazowem zakończyła szlak bojowy jako całość. Wkroczenie wojsk sowieckich przyczyniło się do klęski kampanii wrześniowej i rozformowania Sił Zbrojnych Wojska Polskiego w tym jednostek górskich, najdłużej walczącą jednostką był wyłączony z 21 Dywizji Piechoty Górskiej 1 Pułk Strzelców Podhalańskich, który zaprzestał walki i kapitulował dopiero w dniu 19 września 1939 r.

Po klęsce we wrześniu 1939 r. wielu żołnierzy podhalańczyków znalazło się we Francji, oraz Wielkiej Brytanii gdzie ochoczo wstępowali do Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich, która walczyła w Norwegii, a także na froncie francuskim w Bretanii gdzie po ofiarnych walkach uległa rozproszeniu. Z „resztek” brygady utworzono Batalion Strzelców Podhalańskich, który wraz

z 1 Dywizją Pancerną gen. Stanisława Maczka przeszedł z Francji przez Belgię, Holandię do Niemiec, gdzie 5 maja 1945 r. zakończył szlak bojowy.

Okres okupacji niemieckiej to aktywna działalność partyzantka na terenie Podhala, Żywiecczyzny i Sądecczyzny, gdzie powstała pułki strzelców podhalańskich Armii Krajowej, które od lata 1944 r. prowadząc liczne akcje rozbrojeniowe skutecznie dezorganizowały prace aparatu administracyjnego i wojskowego okupanta. Jednakże po wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny działania pułków przystąpiono do ich rozwiązania i likwidacji.

Rozważając tematykę formowania i działalności formacji podhalańskich nie sposób jest pominąć wybitnych postaci, które przyczyniły się do powstania i kultywowania tradycji góralskich w Wojsku Polskim. Do najwybitniejszych z nich należał współorganizator zjazdów podhalańskich i współtwórca drużyn podhalańskich Andrzej Galica. Andrzej Galica brał czynny udział w walkach o niepodległość podczas I wojny światowej. Z jego inicjatywy powstał 1 Pułk Strzelców Podhalańskich, a następnie 1 Dywizja Górską. Do grona znamienitych postaci wojsk podhalańskich z pewnością należy zaliczyć patrona 21 Brygady Strzelców Podhalańskich gen. bryg. Mieczysława Borutę-Spiechowicza. Podczas I wojny światowej Mieczysław Boruta-Spiechowicz przeżył wszystkie kampanie wojenne walcząc z wojskami wszystkich trzech zaborców.

Formacje podhalańskie od początku istnienia były jednostkami, w których nawiązywano do góralskiego folkloru. Z tradycji Podhala wywodziły się takie części umundurowania podhalańczyków jak peleryna, kapelusz i ciupaga, będące dzisiaj znakiem rozpoznawczym żołnierzy 21 Brygady Strzelców Podhalańskich.

II. Rola, zadania i przeznaczenie 21 BSP w strukturze Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

21 Brygada Strzelców Podhalańskich proces formowania rozpoczęła na mocy zarządzenia Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego nr 049/Org. z dnia 26 maja 1993 r. Bazą do formowania

brygady były 9 Dywizja Zmechanizowana i 5 Pułk Strzelców Podhalańskich Ziemi Krakowskiej. Na macierzysty garnizon brygady wyznaczono Rzeszów. Od momentu powstania do chwili obecnej struktura organizacyjna brygady uległa kilkakrotnie częściowej zmianie w zakresie ilości stanów osobowych, rodzaju i ilości jednostek jak również ich wyposażenia i rozmieszczenia, w chwili obecnej jednostki 21 BSP stacjonują w Rzeszowie, Przemyślu, Jarosławiu, Nisku i Kłodzku.

Brygada przeznaczona jest do wykonywania zadań o charakterze militarnym jak i niemilitarnym. Wzmocniona pododdziałami czołgów, artylerii naziemnej i przeciwlotniczej może współpracować z kawalerią powietrzną i wojskami desantowo-powietrznymi. Jako istotny związek taktyczny Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej może wykonywać zadania wojsk lądowych w terenie górskim realizując zadania:

- a) osłonowe,
- b) obronne,
- c) zaczepne.

W celu przygotowania pododdziałów brygady do działań militarnych na terenie kraju, od początku istnienia brygady prowadzone było intensywne szkolenie zgodnie z przystosowanymi specjalnymi programami szkolenia. Szkolenie odbywało się w garnizonowych ośrodkach szkolenia, w Ośrodku Szkolenia Wojsk Lądowych w Nowej Dębie i Lipie oraz w Ośrodku Szkolenia Górskiego w Trzciańcu.

Podstawowe szkolenie i ćwiczenia z musztry, szkolenie strzeleckie, działoczyzny, wychowanie fizyczne, szkolenie ze wstępnych zasad wspinaczki, narciarstwa, zachowania się w terenie górskim, zasad terenoznawstwa, prowadzone było w garnizonie. Praktyczne ćwiczenia zgrywające pododdziały, strzelania artyleryjskie, prowadzono na poligonach i wybranych rejonach Pogórza i Bieszczad.

W XXI wieku szkolenie w pododdziałach 21 Brygady Strzelców Podhalańskich zdominowane jest cyklicznymi przygotowaniem poszczególnych jednostek do pełnienia misji zagranicznych. Po-

cząwszy od pierwszej misji w Albanii, poprzez Kosowo, Irak i Afganistan znaczna część żołnierzy brygady realizuje szkolenie programowe przygotowujące do wykonywania zadań mandatowych w rejonach odpowiedzialności.

Nowe wyzwanie jakie stanęło przed brygadą, wprowadziło szereg zmian w strukturze szkolenia. Oprócz realizacji typowych zagadnień szkoleniowych związanych z wykonywaniem zadań w strukturze wojsk lądowych więcej uwagi w procesie szkolenia zaczęto poświęcać tematyce związanej z udziałem w misjach pokojowych.

W 2008 roku 21 Brygada Strzelców Podhalańskich jako jeden z pierwszych związków taktycznych Sił Zbrojnych została w pełni uzawodowiona w związku z powyższym zmienił się też program szkolenia. Program swoim zakresem obejmuje 36 miesięczny cykl przygotowania i realizacji zadań poddziałów zawodowych wojsk pancernych i zmechanizowanych. Powyższy cykl podzielony jest na dwa etapy:

I Etap – Szkolenie – czas trwania 24 miesiące.

Etap ten dzieli się na dwa okresy szkolenia:

I okres (12 miesięcy) – doskonalenie indywidualne i szkolenie zespołowe oraz zgrywanie do szczebla plutonu;

II okres (12 miesięcy) – zgrywanie kompani i batalionu / przygotowanie do realizacji zadań poza granicami kraju.

II Etap – Realizacja zadań – czas trwania 12 miesięcy.

Realizacja zadań może być prowadzona w dwóch wariantach:

I wariant – szkolenie podtrzymujące zdolność i gotowość do działania;

II wariant – realizacja zadań poza granicami kraju.

Udział jednostek Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w misjach pokojowych i operacjach pokojowych ma długą tradycję. Od 1953 r. kilkadziesiąt tysięcy żołnierzy i pracowników cywilnych uczestniczyło w kilkudziesięciu misjach pokojowych i operacjach wsparcia pokoju. Do grona tych „misjonarzy” od 1993 r., dołączyli także żołnierze 21 BSP, którzy w początkowym okresie pełnili

służbę w Polskich Kontyngentach Wojskowych w Siłach Rozdzielająco-Obszerwacyjnych ONZ (UNDOF) na Wzgórzach Golan (Izrael-Syria), w Tymczasowych Siłach ONZ (UNIFIL) w Libanie, w Siłach Stabilizacyjnych SFOR (SFOR-WGB) w Bośni Hercegowinie. W 1999 r. po rozszerzeniu się Sojuszu Północnoatlantyckiego, Polska zaangażowała się w realizację polityki aktywnego wspierania operacji pokojowych. Pierwszą operacją NATO była operacja Allied Harbour (Sojusznicza Przystań) w Albanii. Polski Kontyngent Wojskowy w siłach Albania Force – AFOR został utworzony na bazie 21 Brygady Strzelców Podhalańskich. Stu czterdziesto osobowa kompania składająca się z dowództwa, plutonu dowodzenia, trzech plutonów piechoty oraz plutonu logistycznego została skierowana w rejon Durres w Albanii. Po pięciu miesiącach trudnej i wymagającej służby bez strat własnych żołnierze powrócili do kraju. Był to pierwszy zwarty pododdział jaki brygada wystawiła do udziału w działaniach pokojowych.

Kolejne ważne doświadczenie dla żołnierzy 21 Brygady Strzelców Podhalańskich stanowił udział w działaniu Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych w Kosowie (PJW KFOR) w latach 2000–2009. Jako pierwszy z pododdziałów 21 BSP do pełnienia misji w Kosowie został wydzielony Polsko-Ukraiński Batalion Sił Pokojowych z Przemyśla w skrócie POLUKRBAT, w kolejnych latach doświadczenia misyjne zdobywali żołnierze pozostałych jednostek wchodzących w strukturę brygady. Ostatnia zmiana wystawiona przez żołnierzy 21 BSP działania w Kosowie zakończyła w kwietniu 2009 r.

Oficjalne zakończenie wojny w Iraku było jednocześnie początkiem przemian jakie miały nastąpić w tym kraju. Przyjęta w dniu 22 maja 2003 r. Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1483 regulowała sytuację po zakończeniu konfliktu i wskazywała kierunki dalszego rozwoju. Aby zapewnić pokój i stabilizację na ten trudny okres przemian i tworzenia zrębów demokratycznego państwa Rada Bezpieczeństwa ONZ dała międzynarodowym siłom pokojowym mandat do działania. Uznając suwerenność i integralność terytorialną Iraku oraz poprawę sytuacji, rezolucja

podkreślała, że obecna sytuacja stanowi zagrożenie dla światowego pokoju i bezpieczeństwa.

Żołnierze 21 Brygady Strzelców Podhalańskich byli dwukrotnie uczestnikami operacji „Iracka Wolność” w ramach V oraz IX zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego. Pierwsi podhalańczycy tworzący sztab 1 Brygadowej Grupy Bojowej oraz 1 batalionowej grupy bojowej pojawili się w Iraku w lipcu 2005 r. Polacy objęli dowództwo Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe, a tym samym w początkowym okresie V zmiany przejęli odpowiedzialność za pięć prowincji. V zmiana przebywała na ziemi irackiej w okresie 26.07.2005 – 06.02.2006. Jednym z podstawowych zadań polskich żołnierzy było szkolenie funkcjonariuszy irackich sił bezpieczeństwa. Gro szkoleń odbywało się podczas operacji bojowych, w czasie których żołnierze iraccy byli wsparciem lub działali pod polskim nadzorem. W ich rezultacie zatrzymano wiele osób podejrzanych o terroryzm oraz wykryto i przechwycono nielegalne składy broni i amunicji. Kolejną zmianą, w której uczestniczyli żołnierze brygady był okres 25.07.2007 – 30.01.2008 w ramach IX zmiany misji o charakterze stabilizacyjnym i doradczo-szkoleniowym.

Najtrudniejszym wyzwaniem z jakim przyszło się zmierzyć żołnierzom 21 Brygady Strzelców Podhalańskich jest udział w ramach Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie. Pierwsza zwarta grupa żołnierzy 21 BSP została skierowana w ramach VI zmiany PKW Afganistan jesienią 2009 r. Na bazie polsko-ukraińskiego batalionu sił pokojowych z Przemyśla utworzono zgrupowanie bojowe ALFA, natomiast żołnierze 1 batalionu strzelców podhalańskich z Rzeszowa stanowili większość misjonarzy wchodzących w skład zgrupowania bojowego BRAVO. Głównymi celami działalności VI zmiany było utrzymanie bezpieczeństwa prowincji Ghazni oraz pomoc w odbudowie zniszczonego od lat 80-tych konfliktami państwa. Zadanie to realizowano wykonując patrole, przeprowadzając operacje typu „cordon & search” (otocz i przeszukaj) wspólnie z ANP (Afgańska Policja) polegające na wykrywaniu arsenałów partyzanckich i terrorystycznych, dzięki

którym znacznie poprawiono poziom bezpieczeństwa, zatrzymano osoby podejrzane o działalność rebeliancką, a także zlikwidowano duże ilości materiałów wybuchowych, które mogły być wykorzystane do produkcji improwizowanych ładunków wybuchowych wykorzystywanych przeciwko siłom koalicji. W ramach działalności VI zmiany kontynuowano pomoc mieszkańcom prowincjiw zakresie zabezpieczenia podstawowych potrzeb życiowych wykonując regularne konwojez żywnością, realizację programów rozwojowych i odbudowę infrastruktury cywilnej oraz szkolenie ANSF (Afgańskich Narodowych Sił Bezpieczeństwa). Zmiana, w której większość stanowili żołnierze 21 Brygady Strzelców Podhalańskich efektywnie wykonywała otrzymane zadania i korzystała ze swoich doświadczeń zdobytych na Bałkanach i w Iraku, odgrywając tym samym znaczącą rolę w procesie odbudowy Afganistanu. Po ponad sześciu miesiącach w maju 2010 r. żołnierze 21 BSP powrócili do kraju.

III. Procedury reagowania kryzysowego 21 BSP w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych na terenie województwa podkarpackiego

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w tym także 21 Brygada Strzelców Podhalańskich wspierają układ pozamilitarny, w ramach Systemu Zarządzania Kryzysowego mogą brać udział w reagowaniu na szerokie spektrum zagrożeń niemilitarnych, do których należą:

- obrona przed terroryzmem,
- likwidacja skutków awarii chemicznych i radiacyjnych,
- akcje poszukiwawczo-ratownicze,
- działania przeciwepidemiczne,
- akcje przeciwpowodziowe, przeciwlodowe i odśnieżania,
- wzmocnienie straży granicznej w ochronie granicy,
- wzmocnienie policji w sytuacjach przywracania porządku publicznego,
- ochrona i obrona obiektów „kat. I”,

- gaszenie pożarów przestrzennych,
- oczyszczanie terenu z materiałów wybuchowych.

W siłach zbrojnych opracowano i wdrożono na wszystkich szczeblach dowodzenia, szczegółowe „Plany użycia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych”. Na podstawie opracowanych planów, a także bieżącej analizy i sytuacji decyduje o włączeniu pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do działań w sytuacjach kryzysowych podejmowane są przy zastosowaniu trzech procedur:

- Podstawowej – działania w takich sytuacjach polegają na tym, że przedstawiciel szczebla administracji państwowej rejonu, gdzie nastąpiło zagrożenie, powiadamia swoje ogniwa nadrzędne, a te poprzez Wojewódzki Sztab Wojskowy powiadamiają właściwe dowództwo okręgu, które z kolei zarządza przystąpienie do akcji określonych jednostek wojskowych;
- Alarmowej – działania polegają na tym, że dowódca jednostki wojskowej samodzielnie podejmuje decyzje o przystąpieniu do akcji, a następnie składa meldunek powyższym fakcie do dowództwa okręgu wojskowego;
- Nakazowej – występuje wtedy, gdy włączenie się wyznaczonych jednostek wojskowych do akcji odbywa się na rozkaz dowódcy okręgu wojskowego, dowódców rodzajów wojsk, szefa Sztabu Generalnego lub ministra obrony narodowej.

21 Brygada Strzelców Podhalańskich w głównej mierze dyslokowana jest na terenie województwa podkarpackiego. Zagrożenia, których prawdopodobieństwo wystąpienia w rejonie odpowiedzialności pododdziałów brygady można podzielić na:

- 1) Katastrofy naturalne,
- 2) Awarie techniczne.

Wśród zjawisk zaliczanych do katastrof naturalnych wymienionych w ustawie, a mogących wystąpić na terenie województwa podkarpackiego możemy wymienić:

1. Powodzie, zatory lodowe i roztopy,
2. Pożary (lasów, upraw, torfowisk, zwartej zabudowy, zakładów przemysłowych),
3. Osuwiska ziemi,
4. Epidemie i plagi zwierzęce.

Do zdarzeń o charakterze awarii technicznej w myśl ustawy, a mogących mieć miejsce na terenie województwa podkarpackiego możemy zaliczyć:

1. Awarie przemysłowe,
2. Katastrofy w ruchu lądowym,
3. Katastrofy lotnicze,
4. Niewybuchy oraz przedmioty niebezpieczne.

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, a co za tym idzie 21 Brygada Strzelców Podhalańskich zgodnie z siatką bezpieczeństwa „Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego” mogą wykonywać zadania w następujących rodzajach sytuacji kryzysowych: pożar, huragan, powódź, mróz, susza, osuwiska ziemi, smog, trzęsienie ziemi, skażenia chemiczne na lądzie, skażenia radiacyjne ziemi, choroby ludzi, eksplozja ładunku wybuchowego, uprowadzenie statku powietrznego, uprowadzenie statku morskiego, sytuacja zakładnicza, użycie broni biologicznej, użycie broni, eksplozja, zagrożenie dla sieci teleinformatycznych. Oznacza to, że wydzielone siły i środki Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, a tym samym 21 Brygada Strzelców Podhalańskich może realizować szereg zadań reagowania kryzysowego wynikające z art. 25 ustawy o zarządzaniu kryzysowym stosownie do zaistniałej sytuacji kryzysowej.

„Plan użycia wydzielonych sił i środków 21 Brygady Strzelców Podhalańskich w sytuacjach kryzysowych”, identyfikuje wydzielone siły i środki z jednostek wojskowych, określa terminy ich gotowości, zasady i zakres użycia oraz zadania z zakresu reagowania kryzysowego, a jego zasadniczą część stanowią załączniki, które przedstawiają między innymi siły i środki wydzielane przez poszczególne jednostki 21 BSP.

W skład Systemu Zarządzania Kryzysowego 21 BSP wchodzi: Grupa Operacyjna 21 Brygady Strzelców Podhalańskich oraz Zespoły Operacyjne jednostek wojskowych brygady. Obsada Grupy Operacyjnej i Zespołu Operacyjnego stanowi podstawę obsady organu dowodzenia stanowiska dowodzenia na każdym szczeblu dowodzenia. Strukturę organizacyjną, zadania oraz organizację pracy Grupy Operacyjnej i Zespołu Operacyjnego określa regulaminem dowódca jednostki wojskowej. System Zarządzania Kryzysowego 21 BSP jest włączony do Systemu Zarządzania Kryzysowego dowódcy wojsk lądowych i resortu obrony narodowej.

Celem funkcjonowania Systemu Zarządzania Kryzysowego Brygady jest efektywne reagowanie na militarne, pozamilitarne, zewnętrzne i wewnętrzne zagrożenia oraz przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym.

Dla zapewnienia sprawnej realizacji zadań w ramach reagowania kryzysowego wprowadzono następujące stany gotowości kryzysowej:

1. Stała Gotowość Kryzysowa;
2. Podwyższona Gotowość Kryzysowa;
3. Gotowość Zagrożenia Kryzysowego;
4. Pełna Gotowość Kryzysowa.

Sygnaly i zadania dla sił i środków wydzielanych do udziału w sytuacjach kryzysowych realizowane przez pododdziały 21 BSP przedstawiają się następująco:

„KATASTROFA” – siły i środki wydzielane do działań zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych i zabytkach mogą realizować następujące przedsięwzięcia:

- izolowanie zagrożonego obszaru;
- ewakuacja;
- działania ratownicze;
- działania zabezpieczające.

„PATROL” – siły i środki wydzielane do oczyszczania terenu z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych.

Działalność patroli rozminowania jest działalnością interwencyjną opartą na podejmowaniu i niszczeniu przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego, zgłoszonych przez uprawnione instytucje państwowe lub samorządowe. Każdy niewypał lub niewybuch powinien być usunięty w czasie do 72 godzin, przy czym usuwanie przedmiotów niebezpiecznych w miejscach publicznych uważane jest za interwencję pilną, do realizacji w czasie 24 godzin. Podjęty przez patrol rozminowania niewybuch przewożony jest do miejsca wysadzania, którym jest z reguły poligon wojskowy.

„RATUNEK” – siły i środki wydzielone z 21 BSP do udziału w akcjach poszukiwawczo-ratowniczych realizują następujące zadania, spośród zadań określonych dla systemu poszukiwań i ratownictwa lotniczego:

- uruchamianie sił i środków przewidzianych w niniejszym planie do udziału w akcjach poszukiwawczo-ratowniczych;
- dążenie do szybkiego odnalezienia miejsca katastrofy i miejsca przebywania rozbitków;
- udzielanie pomocy rozbitkom oraz osobom, które zostały poszkodowane w wyniku wypadku lotniczego, mającej na celu ratowanie ich życia i zdrowia;
- ewakuacja rozbitków z miejsca wypadku;
- ratowanie mienia wojskowego zagrożonego na skutek awarii lotniczej.

„MEDYK” – siły i środki do działań przeciwepidemicznych i sanitarnohigienicznych oraz likwidacji skażeń i zakażeń biologicznych wydzielone na rzecz administracji państwowej wspomagają ją wówczas, gdy zachodzi konieczność skutecznego współdziałania i wsparcia działań przez Siły Zbrojne RP w szczególności:

- w przypadku ataku bronią masowego rażenia, w tym szczególnie bronią biologiczną;
- w przypadku potrzeby wsparcia administracji publicznej w zakresie medycznego zarządzania kryzysowego;

- w celu wstępnej i potwierdzonej diagnostyki czynników biologicznych;
- w przypadku epidemii chorób naturalnych o zasięgu epidemicznym powodujących wyczerpanie możliwości działania organów administracji państwowej i/lub konieczność uzupełnienia sił i środków publicznej służby zdrowia.

„POMOC” – siły i środki do ewakuacji ludności i mienia oraz ochrony terenu podczas zagrożeń niemilitarnych wydzielone z 21 BSP realizują zadania współdziałając z przedstawicielami rządowej administracji zespolonej i niezespolonej. Aktywowanie sił i środków 21 BSP do ewakuacji ludności i mienia oraz ochrony terenu podczas zagrożeń niemilitarnych odbywa się po wprowadzeniu tego sygnału. Wydzielone siły i środki 21 BSP realizują zadania w ramach ewakuacji poszkodowanej ludności i mienia oraz ochrony terenu stosownie do ustaleń zawartych w wojewódzkich planach zarządzania kryzysowego. Po przegrupowaniu do rejonu działania (rejonu ześrodkowania w pobliżu prowadzonej akcji zarządzania kryzysowego) kierujący akcją (wójt, burmistrz /prezydent miasta, starosta, wojewoda) zapoznaje dowódcę wojskowego zgrupowania zadaniowego z aktualną sytuacją oraz zadaniem. Pododdziały (wydzielone siły i środki) 21 BSP mogą być wykorzystane do przygotowania warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności.

„TRASA” – aktywowanie sił i środków 21 BSP do naprawy zniszczonej infrastruktury technicznej i zapewnienia przejezdności szlaków komunikacyjnych.

Do głównych działań realizowanych przez specjalistyczne pododdziały w naprawie i odbudowie zniszczonej infrastruktury drogowo-mostowej oraz zapewnieniu przejezdności szlaków komunikacyjnych, które pododdziały 21 BSP realizują razem z władzami terenowymi oraz podmiotami układu pozamilitarnego należą:

- ochrona mostów, słuz, urządzeń piętrzących wodę i innych budowli hydrotechnicznych na rzekach przez:
 - kruszenie lodu, rozbijanie zatorów lodowych,

- wykonywanie prac minerskich związanych z usuwaniem pokrywy lodowej izatorów lodowych;
- doraźna naprawa infrastruktury drogowo-mostowej,
- odbudowa zniszczonej infrastruktury drogowo-mostowej,
- utrzymanie przejezdności szlaków komunikacyjnych.

Oddziały i pododdziały 21 Brygady Strzelców Podhalańskich mogą być użyte w sytuacji kryzysowej jeśli użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub może okazać się niewystarczające, Minister Obrony Narodowej, na wniosek wojewody, może przekazać do jego dyspozycji, wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, stosownie do ich przygotowania specjalistycznego, zgodnie z wojewódzkim planem zarządzania kryzysowego. Jest to obecnie jedyny sposób aktywacji użycia sił i środków Sił Zbrojnych RP wydzielonych do wsparcia organów administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych zwanym „sposobem nakazowym”.

Reasumując zatem, trzeba podkreślić, iż rola wojska w systemie bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego jest istotna. Stacjonujące w poszczególnych częściach kraju jednostki zapewniają dodatkowe siły na wypadek pojawienia się zagrożeń, które przekraczają możliwości władz cywilnych. Rozwój nowoczesnych środków łączności, telekomunikacji, elektroniki i innego rodzaju wyposażenia znacząco wpływa na ułatwienie realizowania wielu zadań i stwarza możliwość bezpiecznego ich wykonania bez potrzeby nadmiernego narażania życia żołnierzy w sposób bezpośredni. Kończąc w ten sposób omówienie przedstawionej problematyki trzeba uznać, iż zarządzanie kryzysowe jest naturalnie wpisane w działania wojska, które ze swej natury przeznaczone jest do działania w tym zakresie. Jakkolwiek nadal należy rozszerzać działania o charakterze edukacyjnym, mające na celu zwiększenie świadomości społecznej w odniesieniu do roli wojska i jego historii. Przyczynia się to do wzmacniania poczucia bezpieczeństwa, ale także pewnego rodzaju solidarności i współpracy, a zwłaszcza szacunku dla własnego i cudzego zdrowia, życia i mienia.